

زنان خراسان و سفره‌های پهن ارادت

گذری بر چند نذر قدیمی که با نام حضرت فاطمه (س) گره خورده است

نام حضرت زهرا (س) قرن‌هاست که با نذر و دعای زنان خراسانی آمیخته است، ارادت‌تی که در پهن کردن سفره‌های حاجت و پخت آش‌ها رنگ گرفته و شاید مشهورترینشان پخت سمنو باشد اما جلوه‌های حضور بانوی دو عالم در این‌ها خلاصه نمی‌شود و خراسان و زنان باایمانش رسم‌هایی چنین بی‌شمار دارند. مراسم پخت آش «ابودردا» که نام درستش به روایت دکتر ابراهیم شکورزاده بلوری در کتاب «عقاید و رسوم مردم خراسان» «ابوالدرداء» است، یکی از همین رسوم ویژه زنان است که انجام می‌گیرد. در این رسم که روز چهارشنبه آخر صفر انجام می‌شود، هنگام طلوع آفتاب، صاحب نذر چادر به سر می‌کند، کاسه‌ای در دست می‌گیرد و از هفت زن در هفت خانه مقداری حبوبات برای پخت آش جمع می‌کند. ناگفته نماند که نام یکی از این زنان باید حتماً فاطمه باشد. او سپس این حبوبات را با چند قلم سبزی مخلوط می‌کند، آشی می‌پزد و بین فقرا تقسیم می‌کند. پخت این آش قوانینی دارد که ساخت دو عروسک زن و مرد و انباشتن شکم‌های آنان از حبوبات و نماز خواندن هنگام پختن آن از جمله آن‌هاست.

پخت دیگچه حضرت زهرا (س) که این هم در چهارشنبه آخر ماه صفر پخته می‌شود، یکی دیگر از رسوم ویژه به نیت بی‌بی دو عالم است. زنان در هنگام پخت این دیگچه شمع روشن می‌کنند و نماز حاجت می‌خوانند. بعد دیگچه را به اتاق خلوتی می‌برند. در تمام این مدت در ظرف نباید باز شود و به اصطلاح نامحرم یا غیر زن آن را ببیند یا از آن بخورد. هم‌چنین برای روشنایی اتاقی که سفره این نذر در آن پهن است از شمع یا چراغ استفاده می‌شود و روشن کردن برق ممنوع است. آش اماج کماج یکی دیگر از غذاهای نذری است که با نام حضرت فاطمه (س) گره خورده است.

به درون اتاق می‌رود، دو رکعت نماز می‌خواند و یک دور تسبیح می‌گرداند و ذکر می‌گوید. بعد خمیر را به قسمت‌های مساوی تقسیم می‌کند و نان کماج می‌پزند. زنان سپس باقی‌مانده خمیر را که از گوشه خمیرها مانده، از صافی رد می‌کنند وقتی خمیر به شکل دانه‌های ماش پایین می‌افتد، آن را برای پخت آش جمع می‌کنند. در خراسان، به این دانه‌های خمیر اماج می‌گویند که با مقداری حبوبات تفت می‌خورد و به آش تبدیل می‌شود. پس از پخت کماج و اماج، زنی که در خراسان قدیم ذکر مرثیه می‌گفته و به «آتو» معروف بوده است، روضه می‌خواند و زنان به شیوه خود عزاداری می‌کنند.

هنگامه

سحر معلمی

شهربانو

۲۷ شهریور
۱۴۰۱
۲۷ جمادی الثانیه ۱۴۴۴
شماره ۲۸۴۶

(۶)

«صدف عفاف» جایی برای دغدغه‌های زنان و خانواده

«مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی صدف عفاف» از مؤسساتی است که با دغدغه پرداختن به مسائل زنان و خانواده فعالیت می‌کند و بیش از دوازده سال است هم و غم خود را در راستای خدمت به بانوان به کار گرفته است.

جمیله وافی، مدیر این مؤسسه، می‌گوید: مؤسسه در سال ۱۳۸۹ تأسیس شد. هرچند مؤسسه‌ای با مجوز مستقل است، عملاً واحد خواهران مؤسسه مطالعات راهبردی به حساب می‌آید به گونه‌ای که بانوانی که می‌خواهند از دوره‌های آموزشی مؤسسه مطالعات راهبردی استفاده کنند، مخاطب مؤسسه صدف عفاف به حساب می‌آیند. در دوره‌های آموزشی این مؤسسه، بنا بر سرفصل‌های آموزشی مؤسسه مطالعات راهبردی، موضوع تربیت مدرس کارگاه‌های آموزشی و تربیت محقق مطرح می‌شود و هسته اولیه صدف عفاف شکل می‌گیرد.

به مرور زمان و بر اساس احساس نیاز مخاطبان، فعالیت‌های مؤسسه صدف عفاف به موضوعات جدید و کاربردی خانواده گسترش پیدا می‌کند و کم‌کم مطالعه و پژوهش حول مسئله زنان و خانواده و مهارت‌هایی از جمله همسراری و ارتباط با فرزند در آن به اولویت تبدیل می‌شود. در این عرصه، فعالیت‌هایی در مؤسسه صدف عفاف حجاب انجام می‌گیرد که در مؤسسه مطالعات راهبردی به آن نمی‌پردازند. بنابراین نگارش جزوات آموزشی مورد نیاز در دستور کار مؤسسه قرار می‌گیرد. استنادی

هم برای تدریس این جزوات و محتوای آموزشی تربیت می‌شوند. بانو وافی می‌گوید: در تهیه محتوای آموزشی، بنا شد کمبودهای مهارت‌های زندگی که برخی از خانواده‌ها را با چالش‌هایی جدی روبه‌رو می‌کند شناسایی شود، متون آموزشی متناسب با آن آماده و در این دوره‌ها تدریس شود تا در نهایت به تقویت بنیاد خانواده انجامد. در کنار دوره‌های کوتاه‌مدت کاربردی خانواده، دوره‌های طولانی‌مدتی با عنوان «به رنگ یاس» با موضوع هویت زن از منظر اسلام و شبکه مسائل مرتبط با آن نیز تعریف و اجرا شده که مورد استقبال مخاطبان قرار گرفته است. البته اجرای دوباره آن به دلیل شیوع بیماری کرونا به زمان

ریحانه

زهرا نبوی

مناسب‌تری موکول می‌شود. هم‌اکنون بخشی از فعالیت‌های مؤسسه صدف عفاف نیز پیرو موضوع زن تراز انقلاب اسلامی و با موضوع الگوی سوم صورت می‌گیرد و بر اساس شاخص‌های استخراج‌شده از رهنمودهای مقام معظم رهبری، نیازهایی که باید سنجیده شود تا زنانی با این شاخص‌ها در جامعه حضور پیدا کنند، مورد مطالعه و پژوهش قرار می‌گیرند. این موضوع نیز در یک دوره آموزشی جداگانه پیگیری می‌شود. از سوی دیگر، در موضوع دختران نوجوان نیز به صورت ویژه، بحث زن الگوی سوم مورد تأکید قرار گرفته است و محتوای آماده‌شده ذیل مباحث سواد رسانه در اختیار دختران نوجوان قرار می‌گیرد.